

**CURRICULUMUL LA EDUCAȚIA MUZICALĂ
DIN PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII SIMȚULUI RITMIC
LA PREȘCOLARI (VÂRSTA 5-7 ANI)**

MORARU Emilia¹, conferențiar universitar, doctor în studiul artelor

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

PALADE Laura², master în Științe ale Educației,

conducător de muzică, IET nr. 215 „Mărțișor”, mun. Chișinău

Rezumat. În paginile prezentului articol se analizează ansamblul de unități de competențe și activități de învățare-evaluare, prevăzute în Curriculumul pentru Educație Timpurie (2019) la disciplina Educație muzicală, din perspectiva dezvoltării simțului muzical-ritmic al preșcolarilor de vârstă 5-7 ani. Pornind de la cele trei tipuri elementare de muzică (cântecul, marșul și dansul) și de la cele trei competențe specifice pentru Educația muzicală, autoarele evidențiază potențialul creativ al activităților de învățare-evaluare pentru dezvoltarea susținută a aptitudinilor muzicale ale preșcolarilor, în special, a simțului muzical-ritmic. Sunt expuse unele recomandări metodice privind desfășurarea activităților de învățare-evaluare pentru exersarea/dezvoltarea simțului ritmic al copiilor și atingerea finalităților de studii la disciplină.

Cuvinte-cheie: competențe specifice, unități de competență, activități de învățare-evaluare, tipuri de muzică, aptitudini muzicale, simțul muzical-ritmic.

Abstract. In the pages of this article it is analyzed the set of units of skills and learning-assessment activities, provided in the Curriculum for Early Education (2019) at the Music Education's discipline, from the perspective of developing the musical-rhythmic sense of preschoolers ages 5-7 years. Starting from the three basic types of music (singing, marching and dancing) and the three specific skills for Music Education, the authors highlight the creative potential of learning-assessment activities for the sustained development of preschoolers' musical skills, in particular, musical-rhythmic sense. There are some methodical recommendations regarding the conducting of the learning-evaluation activities for the exercise/development of the rhythmic sense of the children and the achievement of the finalities of studies at the discipline.

Key-words: specific skills, units of skill, learning-assessment activities, types of music, musical skills, musical-rhythmic sense.

Introducere

Curriculumul pentru Educație Timpurie (2019) reprezintă un subsistem al Curriculumului Național, este conceput în concordanță cu Cadrul de referință al educației timpurii din Republica

¹ emilia.moraru@amtap.md Universitatea de Stat din Tiraspol, cadru didactic cumular (catedrele: Pedagogie și Metodica Învățământului Primar, Psihopedagogie și Educație Preșcolară)

² laura.cvasniuc@gmail.com

Moldova (2018) și reprezintă un produs/document curricular reglator – parte componentă a *Curriculumului pentru Educație Timpurie* ca sistem (alături de *Cadrul de referință al educației timpurii* (CRET), *Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani* (SÎDC), *Ghiduri metodologice* etc.) [1, p. 5]. Acest document normativ, în integritatea sa, ca și concept, finalitate, conținut, proces/acțiune, produs, asigură funcționalitatea și dezvoltarea educației timpurii.

Curriculumul pentru Educația Timpurie (2019) la disciplina *Educație muzicală* pentru vârsta 5-7 ani se axează pe studiul celor trei mari genuri ale muzicii (*cântecul, dansul și marșul*), pe dezvoltarea capacităților de manifestare a expresivității corporale și motivarea copiilor în a participa cu plăcere la activitățile muzicale. Toate acestea contribuie la realizarea celor trei competențe specifice educației muzicale preșcolare:

1. Receptarea emoțională a creațiilor muzicale cu un caracter variat, demonstrând interes și curiozitate.
2. Participarea copiilor la diferite activități muzicale, manifestând expresivitate corporală în relație cu caracterul variat al muzicii.
3. Demonstrarea atitudinii pozitive față de creațiile muzicale, manifestând admirație pentru valorile muzicale naționale și universale [1, p. 97].

Curriculumul pentru Educație Timpurie (2019) prevede, pentru fiecare competență specifică, un șir de unități de competență, activități de *învățare-evaluare*, care fiind realizate, vor constitui un stimul și pentru dezvoltarea simțului muzical-ritmic al copiilor.

Activități de învățare-evaluare pentru dezvoltarea simțului ritmic al preșcolarilor (5-7 ani)

În continuare, vom analiza câteva din unitățile de competență și activitățile de *învățare-evaluare* la *Educația muzicală* din *Curriculumul pentru Educație Timpurie* (2019), care au drept scop dezvoltarea simțului muzical-ritmic la copiii de vârstă preșcolară mare.

Unități de competență în cadrul competenței specifice nr. 1 [1, p. 115]:

1.1. Audierea, cu interes, a diverselor genuri de muzică.

În procesul de realizare a unității de competență în discuție, conducătorul de muzică va contribui la dezvoltarea simțului ritmic al copiilor prin *audierea operelor muzicale de diverse genuri: cântec, dans, marș*. Această activitate presupune selectarea anumitor lucrări cu un conținut corespunzător vârstei copiilor, care ar pătrunde în universul lor afectiv, dar care, totodată, ar dezvolta simțul ritmic prin bătăi din palme sau cu ajutorul instrumentelor de percuție (*tobiță, clopoțel*) în ritmul pieselor muzicale audiate.

1.2. Distingerea stărilor emoționale exprimate prin muzica audiată.

Interacționând cu muzica, copiii de vârstă preșcolară trăiesc variate stări emoționale. Misiunea conducătorului de muzică este să ghideze copiii în a-și exprima adecvat emoțiile provocate de muzica audiată sau interpretată.

În calitate de activități de *învățare-evaluare*, educatorul poate propune *elaborarea unor desene (colaje, aplicații) inspirate din muzica audiată*. Considerăm că această activitate se referă atât la dezvoltarea simțului ritmic, prin perceperea conștientă a muzicii și a ritmului ei, cât și la formarea capacității de a asculta și de a înțelege mesajul muzical. În timpul audiției muzicale, propunem copiilor să redea prin desen emoțiile/impresiile trăite pe durata receptării mesajului muzical.

1.3. *Identificarea, după auz, a genurilor de muzică audiate: cântec, dans, marș.*

Pentru ca preșcolarul să poată recunoaște, distinge după auz cele trei tipuri de muzică (*cântecul, dansul și marșul*), este necesar, în primul rând, să perceapă țesătura muzicală sonoră, să audă cele mai mici modificări ritmice. În acest scop, putem propune preșcolarilor să *audieze diverse genuri de muzică cu ritm diferit sau să recunoască și să reproducă cântecele audiate*. Educatorul va observa dacă lucrarea este interpretată ritmic sau dacă există unele devieri de la ritmul melodiei. În cazul în care copilul nu poate reproduce ritmic melodia, va oferi sprijin în realizarea sarcinii.

1.4. *Recunoașterea cântecelor audiate după melodia lor, recunoașterea sunetelor muzicale după timbrul lor (voce, instrumente muzicale cunoscute, materiale cu sunet specific).*

Este extrem de important ca preșcolarii să diferențieze timbrul sunetelor, să recunoască sursa sonoră. Pentru aceasta este necesar ca educatorul să familiarizeze copiii cu instrumentele muzicale, cu diferite materiale cu sunet specific, utilizând în cadrul activității de muzică o diversitate de jocuri și cântece, care includ instrumente muzicale sau care imită sunetul lor. De asemenea, la fel de important este ca preșcolarii să distingă *muzica vocală* de cea *instrumentală*. Această activitate ne oferă cheia cu care se pot deschide porțile spre înțelegerea artei sunetelor muzicale.

În cadrul acestei unități de competență, educatorul poate propune diverse sarcini pentru *exersare la instrumentele de percuție pentru copii: tobiță, triunflu, maracas* (de exemplu: *Bate toba în ritmul piesei audiate*). Copiilor le place această activitate, deoarece au prilejul să interacționeze cu instrumentele muzicale. În acest mod, ei își dezvoltă simțul ritmic prin acompanierea unor piese muzicale ritmate cu ajutorul instrumentelor de percuție pentru copii. Este necesar ca educatorul să prezinte, mai întâi, fiecare instrument și să demonstreze cum se utilizează acesta.

O altă activitate de *învățare-evaluare* o reprezintă *jocurile de imitare a sunetului/sunetelor muzicale în limita posibilității/capacității vocale a copiilor (Imită instrumentul, Imită cioroiul-bunel, cioroiul-tată, cioroiul-copil)*. *Jocul* este o activitate dominantă în copilărie. El îmbogățește cunoștințele copiilor, le formează capacitatea de a se folosi de ele în toate împrejurările, atât în activitatea de joc, cât și în activitatea de învățare. *Jocurile de imitare a sunetelor muzicale* dezvoltă simțul ritmic al copiilor prin acompanierea la diferite instrumente a cântecelor interpretate sau prin imitarea diferitor instrumente muzicale pentru copii.

În general, *jocurile muzicale*, îndeosebi cel cu *suport pe cântec*, contribuie la dezvoltarea simțului ritmic și auzului melodic al copiilor. Ca activitate de joc, conducătorul de muzică poate

propune copiilor să recunoască instrumentele muzicale după sunetul lor și să demonstreze cum se interpretează la ele. De asemenea, pentru dezvoltarea simțului ritmic al copiilor se vor folosi jocuri muzicale în care ei să marcheze ritmul unor cântece fie prin bătăi din palme, fie prin lovituri din picioare, fie cu ajutorul instrumentelor muzicale pentru copii (*tobițe, tamburine, clopoței*).

1.5. *Improvizarea motivelor ritmice-melodice la instrumente muzicale pentru copii.*

Utilizarea instrumentelor muzicale pentru copii la activitatea de muzică dezvoltă interesul și dragostea pentru muzică. Improvizarea motivelor ritmice-melodice va contribui la dezvoltarea creativității instrumentale a copiilor, dar și a simțului ritmic. În acest scop, *Curriculumul* la Educația muzicală prevede *exerciții pentru distingerea diverselor instrumente muzicale pentru copii, cu improvizarea unor motive ritmice-melodice scurte, realizate individual și/sau în ansamblu cu alți copii*. Educatorul poate propune spre audiere o lucrare muzicală, pe care preșcolarii să o acompanieze cu ajutorul instrumentelor muzicale, bătând în ritmul muzicii audiate. La fel, el poate improviza câteva desene ritmice, îndemnând copiii să le reproducă cu ajutorul instrumentelor muzicale de percuție pentru copii. Considerăm că prin aceste activități putem dezvolta simțul ritmic al preșcolarilor într-un mod interesant și creativ.

Unități de competență în cadrul competenței specifice nr. 2 [1, p. 116]:

2.1. *Interpretarea expresivă a unei melodii simple cu un diapazon limitat (6-8 sunete) în grup mare, în grup mic, individual.*

Prin interpretare, copiii își dezvoltă capacitățile vocale, dar și auzul muzical. Interpretarea corectă, în tempoul corespunzător cântecului, favorizează și dezvoltarea simțului ritmic al acestora.

Pentru realizarea unității de competență 2.1, educatorul poate desfășura activității de *interpretare a cântecelor variate, cu intensitate diferită (încet/tare) și caracter diferit (vesel/trist/energic/duios)*. Orice cântec ales trebuie să fie accesibil și să conțină: combinații ritmice repetate, linii melodice cu mers firesc, scări melodice amplificate treptat, o frazare clară cu locul inspirației bine stabilit, text inteligibil cu cuvinte ușor de rostit. Intensitatea interpretării cântecelor (*tare/încet*) se va realiza ținând cont de caracterul lor. Cântecele cu un caracter vesel se vor interpreta mai tare sau potrivit, iar cele cu un caracter liric, mai încet. Interpretarea cântecelor cu caracter diferit poate fi însoțită și de mișcări ritmice; în acest fel, copiii vor înțelege mai bine cum să distingă caracterul creațiilor muzicale.

2.2. *Aplicarea deprinderilor muzicale inițiale de tehnică a executării.*

Pentru realizarea acestei unități de competență, educatorul poate aplica cu preșcolarii *exerciții de disciplină la cânt: poziția corectă, luarea tonului, începerea la semnal, respirația corectă, pronunțarea exactă și sincronică; intrarea sau încetarea la semnal; interpretarea omogenă a cântecului; respectarea pauzelor și a acompaniamentului, a semnalelor de intensitate (piano, forte),*

a creșterii sau descreșterii treptate a intensității (*crescendo, decrescendo*). Pentru o interpretare corectă și expresivă este extrem de important să respectăm exercițiile de disciplină în timpul cântului.

Exercițiile muzicale pregătitoare se folosesc în vederea dezvoltării cu succes a simțului ritmic și melodic ca mijloace auxiliare, sub formă de joc. Ele cuprind fragmente ritmice-melodice din piesele ce urmează a fi învățate și au drept scop formarea deprinderilor de a respira corect, de a emite și intona natural sunetele, de a pronunța clar și corect cuvintele. Pe parcursul executării cântecului sau a unor fragmente de către copii, conducătorul de muzică sesizează și corectează imediat greșelile apărute pentru a forma deprinderi corecte de intonare melodică și de execuție ritmică.

2.4. *Exersarea mersului după oricare dintre comenzile obișnuite (versuri, cântec vocal sau instrumental, bătaia tobei, a palmelor).*

Această unitate de competență este destinată, mai cu seamă, dezvoltării simțului ritmic și a motricității copiilor. În acest scop, *Curriculumul* recomandă activități axate pe *mersul colectiv, pe fundal muzical, în mai multe variante: pe talpă, pe vârfuri, tropăit sau liniștit, însoțit de bătaia palmelor sau scandarea versurilor*. Prin realizarea acestei forme de inițiere muzicală, copiii vor demonstra plasticitate în mișcări, vor reda corect ritmul unui fundal muzical sau ritmul propus de educator prin bătaia tobei. Pentru o executare mai clară a ritmului cântecului, recomandăm scandarea versurilor însoțită de bătăi din palme.

2.5. *Improvizarea mișcărilor în diferite combinații de dans și jocuri muzicale.*

Muzica este înțeleasă mai ușor de către copii atunci, când este combinată cu mișcarea. Mișcările muzical-ritmice dezvoltă simțul ritmic, coordonează aparatul vestibular, educă stima și respectul față de partener, dezvoltă expresivitatea corporală, flexibilitatea și expresivitatea executării mișcărilor, oferă posibilitatea de exprimare plastică a emoțiilor, sentimentelor, mesajelor interioare. Prin improvizarea mișcărilor în diferite combinații, învățăm copiii să simtă muzica. În acest scop, *Curriculumul* propune un șir de activități de *învățare-evaluare*, din care am selectat următoarele:

- *mersul în perechi, cu întoarceri, cu învărtiri, cu ușoare sărituri în formații diferite (cerc mare, cerc mic, lanț, șiruri paralele, steluțe, cercuri concentrice)*. Pentru realizarea acestei activități, educatorul poate propune copiilor să improvizeze mișcări potrivite ritmului și caracterului unei melodii dansante.

- *exerciții de coordonare a bătăii palmelor în ritmul specific anumitor cântece*. Executarea bătăilor din palme în timpul interpretării cântecelor favorizează asimilarea mai rapidă a ritmului melodiei și sincronizarea melodiei cu mișcările.

- *jocuri muzical-ritmice, însoțite de bătăi la instrumente muzicale de percuție pentru copii*. La această activitate se pot utiliza instrumentele muzicale pentru copii sau anumite pseudoinstrumente pentru interpretare sub formă de joc muzical-ritmic. În acest mod, copiii își dezvoltă asiduitatea,

perseverența, creativitatea. În timp ce ei manevrează un instrument muzical, își pot coordona precis mișcările.

2.6. *Respectarea mișcării variate, a tempoului caracteristic anumitor cântece sau jocuri, trecând de la tempoul lent la cel vioi, de la o mișcare energetică la mișcare lină.*

Pentru realizarea cerințelor acestei unități de competență, educatorul poate organiza următoarele activități de învățare-evaluare:

- *mersul colectiv, pe fundal muzical, în mai multe variante: pe talpă, pe vârfuri, tropăit sau liniștit, însoțit de bătaia palmelor sau scandarea versurilor.* Copiii își dezvoltă simțul ritmic prin ascultarea muzicii și exprimarea a ceea ce aud prin mișcare corporală. Cu ajutorul bătailor din palme, copiii vor accentua ritmul muzicii. De asemenea, prin scandarea versurilor, ei vor reuși să determine și să asimileze mai ușor ritmul cântecului.

- *exerciții de imitație, mimând acțiuni de joc, de muncă, sentimente de bucurie, de tristețe, executând mișcări diferite, în ritmul muzicii, după text sau fără acesta, respectând măsura dată (2/4, 3/4, 4/4).* Activitatea dată este o modalitate de a simți, auzi, imagina, memora, exprima muzica. Copiii au posibilitatea de a-și consolida percepția prin metrică și instinctele – prin fluxuri ale mișcării. Astfel, ei vor deveni mai grațioși, iar mișcările lor vor dobândi expresivitate.

Unități de competență în cadrul competenței specifice nr. 3 [1, p. 117]:

În cadrul celei de a treia competență specifică, *Curriculumul* pentru Educație timpurie propune câteva unități de competență, care sunt mai puțin destinate dezvoltării simțului ritmic, însă contribuie esențial la dezvoltarea aptitudinilor muzicale, prin urmare, și a simțului ritmic. Acestea sunt:

3.1. *Utilizarea cuvintelor și expresiilor potrivite pentru descrierea dispoziției și a mesajului piesei muzicale audiate sau interpretate;*

3.2. *Exprimarea sentimentelor de bucurie și încredere, de prietenie și dragoste, de curaj și optimism, în baza audierii unor melodii din folclorul copiilor;*

3.3. *Participarea, cu plăcere, inițiativă și curiozitate, la activitățile muzicale și evenimentele cultural-artistic;*

3.4. *Aprecierea evenimentelor muzicale prezentate în spectacole, emisiuni TV etc.;*

3.5. *Asocierea creației muzicale populare cu portul popular [1, p. 117].*

Pentru realizarea acestei competențe, dar și pentru dezvoltarea simțului ritmic, putem propune copiilor audierea unor lucrări muzicale cu un ritm mai pronunțat, bazate pe cele trei genuri principale ale muzicii. Apoi, putem continua cu reaudierea acestora, acompaniată de bătaii din palme sau bătaii cu bețișoare din lemn în ritmul corespunzător.

O altă activitate recomandată ar fi interpretarea cântecelor din folclorul copiilor, îmbinate cu mișcări muzical-ritmice. Tot aici, putem propune copiilor acompanierea creațiilor muzicale cu ajutorul instrumentelor muzicale pentru copii.

Curriculumul pentru Educație timpurie (2019) recomandă spre studiere un repertoriu muzical orientativ, destul de bogat, atât pentru audiție, cât și pentru interpretare vocală, care include un șir de creații valoroase. Astfel, pentru realizarea activității de audiție muzicală, educatorul poate să propună mai multe creații muzicale, printre care: *Marșul păpușilor mecanice* de B. Dubosarschi, *Cântecul ciocârliei* de P. I. Ceaikovski, *Cântecul vechi francez* de P. I. Ceaikovski, *Dans german* de W. A. Mozart sau *Dimineața* de S. Prokofiev.

Pentru activitatea de interpretare vocală, educatorul are la dispoziție un șir de cântece destinate copiilor de această vârstă, prin care amintim: *Vine toamna, vine* de E. Doga, *Bună dimineața* de V. Vilinciuc, *Cine-ascultă muzica* de B. Dubosarschi, *Casa mea* de I. Țibulschi, *Tricolorul* pe versuri și muzică de Gr. Vieru, *Educatorea* de I. Macovei, *La școala de muzică* de Z. Tcaci etc.

Concluzii

Pentru a înțelege muzica, copilul trebuie să asimileze o mare bogăție de impresii, de trăiri afective intense. Treptat, prin analiză dirijată, acesta devine conștient de diferitele componente ale fenomenului muzical, învață să le distingă, să le deosebească, să le stăpânească.

Toate activitățile și „acțiunile” muzicale, organizate și desfășurate în instituția de educație timpurie, contribuie la dezvoltarea aptitudinilor muzicale ale copiilor: auzul melodic, timbral, simțul muzical-ritmic, simțul frumosului și gustul artistic.

Analizând *Curriculumul pentru Educație Timpurie* (2019), putem concluziona că oferta educațională propusă la *Educația muzicală* pentru dezvoltarea simțului ritmic este bine gândită, structurată logic și cu un potențial ridicat în ceea ce privește dezvoltarea aptitudinilor muzicale ale preșcolarilor de 5-7 ani, inclusiv a simțului muzical-ritmic. Acest document normativ cuprinde unități de competență și activități de *învățare-evaluare* judicios selectate, un repertoriu bogat pentru audiere și interpretare, care contribuie la dezvoltarea progresivă a simțului muzical-ritmic al copiilor. Este important ca educatorul să le trezească și să le cultive preșcolarilor interesul și dragostea pentru această artă, necesitatea sufletească de a se întâlni cu ea, scopul fiind atingerea unui standard cât mai înalt în formarea și modelarea personalității copiilor, cultivarea aptitudinilor și capacităților lor de a cunoaște realitatea prin intermediul artei muzicale.

Bibliografie:

1. Curriculum pentru Educație Timpurie. Chișinău: Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, 2019, 128 p. [vizitat 30.01.2022]. Disponibil online: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_pentru_educatia_timpurie_tipar.pdf